

tentare praesumpserint ita decrevit : « Perimendi sunt oris » gladio et a communione privandi, si relicta sibi decreta seniorum observare noluerint, et pastorem suum audire despexerint, et esse separati noluerint. Qui ergo in hac pertinatione durare voluerint, et plus in volutabro malae conversationis permanere, quam se de vetito coniugio separare, perenni excommunicatione damnentur (68). » Ita quidem de impedimento voti Patres Turonenses, qui innituntur tum auctoritate Innocentii I. tum concilii Arelatensis II. id ipsum sancientium. De impedimento criminis ita sanxit conc. Triburiense can. LI. « Illud vero communi decreto secundum canonum instituta definimus, et praeiudicamus, ut si quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, synodali iudicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei coniungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec christianae religioni oportet, ut ullus ducat in coniugium, quam prius polluit per adulterium (69). »

Plures alias sive constitutiones pontificias, sive conciliorum sanctiones praetermittimus, quae magno numero per idem temporis proferri possent, quae rem nostram penitus conficiunt (70). Interim ex iis, quae speciminis gratia in medium attulimus, pronum est colligere, Ecclesiam ab aetate apostolica ad concilium usque Tridentinum in pacifica ac plena possessione fuisse exercitii illius potestatis, quam ei adstruimus ac vindicamus, in constituendis impedimentis matrimonium dirimentibus. Ex quo rite concluditur iure optimo Tridentinam synodum can. III. et

(68) Apud Harduin tom. III. col. 565. celebratum est an. 567.

(69) Harduin *Acta Concil.* tom. VI. part. I. col. 434. celebratum est an. 895.

(70) Cf. Gerbais op. cit. qui ex quinto, sexto, septimo, octavo ac nono seculo, ac deinceps usque ad seculum XVI. seu usque ad concil. Tridentinum ostendit concilia tum oecumenica tum provincialia, tam in oriente quam in occidente, seu universam Ecclesiam constanter hanc potestatem circa impedimenta impedientia ac dirimentia exercuisse, cuius exercitii documenta illuc recoli possunt a sect. I. ad VII. inclusive partis primae. Deinde a sect. VIII. ipsius confirmat luculentissimis factis, quae ipsi suppetunt a saec. IX. ad XVI.

IV. definivisse, Ecclesiam potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, nec in iis constituendis errasse. In hoc quippe statuendo concilium normam universae ecclesiasticae traditionis secutum fuisse dicendum est.

Effecimus proinde, quae hoc in articulo proposuimus, ostendimus scilicet, canones III. et IV. Tridentinae synodi vere esse dogmaticos, secus ac autumaverit Launoius, et evicimus ejusdem Tridentinae definitionis veritatem adversus saeculi XVI. novatores.

Verum parum adhuc profecissemus, nisi simul ostenderimus, Tridentinos Patres, dum definiverunt Ecclesiam posse constituere impedimenta, *Ecclesiae* nomine vere significasse clericalem coetum, seu ecclesiasticam hierarchiam, non autem principes seculares, prout omnium primus Launoius contendit, quod quidem insequenti articulo praestabimus.

ARTICULUS III. — Concilium Tridentinum canonibus III et IV. sess. XXIV. *Ecclesiae* nomine clericalem coetum, seu ecclesiasticam hierarchiam, prout a laicis ac secularibus principibus distinguitur, significavit.

Iam superius animadvertimus novum Launoi figmentum, quo adstruere adnitus est, Tridentinos Patres in adductis canonibus *Ecclesiae* nomine significare voluisse civiles principes, adeo paradoxi instar esse, ut nullum adstipulatorem nactus sit. Attamen Tamburinius eidem favere visus est (71). Quare ut hoc etiam effugium eripiamus ecclesiasticae potestatis adversariis, haud nos pigebit et hoc commentum evertere. Idque efficiemus 1. ex ipsa rei natura; 2. ex scopo Tridentinorum Patrum; 3. ex absurdo; 4. ex facto.

Quod antequam praestemus, aliquid de Launoi doctrina praemittamus necesse est. Probaturus igitur Launoius principibus ius competere, et quidem exclusive, constituendi impedimenta matrimonium dirimentia, praeter caetera argumenta, quae fuisius evolverat ad hanc suam doctrinam persuadendam, tandem

(71) In op. cit. *Praelect. de iustitia christiana, et de sacramentis* vol. II. §. LXXXVIII.

se vertit ad concilii Tridentini auctoritatem. Quum enim concilium duobus canonibus definivisset, Ecclesiam potuisse ac posse constituere eiusmodi impedimenta, Launoius contendit concilium *Ecclesiae* nomen usurpasse ad significandam *alteram Ecclesiae personam*, nimirum principes, qui sunt nobilior Ecclesiae pars. Quod quidem triplici ex capite repetit, tum nempe, quod *Ecclesia* in amplissima sui significatione universum fidelium coetum referat; tum quod hoc ipso in sensu Ecclesiae nomen usurpaverit Tridentina synodus in hac ipsa sessione XXIV. cap. I. *De reform.* dum constituit matrimonium celebrandum esse *in facie Ecclesiae*, id est fidelium, sive clerici isti sint, sive laici; tum denique, quia error Lutheri, quem sibi configendum proposuit synodus, versabatur circa principum potestatem in condendis legibus ad irritanda coniugia (72). Quam interpretationem ideo verisimilem Tamburinius existimavit, quod « nullus ab initio erat conflictus in hac re inter » sacerdotes et principes, et vix aliquod huius quaestionis vestigium inveniatur in Tridentina synodo (73). » Quod certe non contigisset, si coactata *Ecclesiae* vox fuisset ad ecclesiasticum coetum significandum. Hoc postea expendemus. Interim ut Launonianum paradoxum evertamus, ita progredimur.

I. A rei ipsius *natura* auspicantes, multiplex argumentum suppetit ad verum sensum evincendum, in quo *Ecclesiae* nomen a Tridentinis Patribus usurpatum sit ex concilii ipsius actis.

Ac 1. quia in concilio agebatur de potestate ac doctrina, ut patet ex ipsis verbis utriusque canonis, quibus definitur Ecclesiam *potuisse* ac *posse* constituere impedimenta, et in iis constituendis non *errasse*. Porro ubi agitur de potestate cum *doctrina* coniuncta, nunquam potest sermo esse de *altera Ecclesiae persona*, seu de laicis fidelibus, qui docendi sunt,

(72) *De regia etc.* part I. art. IV. cap. IV. cit. ed. pag. 757 seqq.

(73) *Op. cit. De matrimonio* cap. IV. §. 87.

seu de Ecclesia *discente* ac passiva, sed unice de Ecclesia activa seu *docente* disseritur, quae constituitur ex coetu hierarchico.

2. Agebatur de definienda illa potestate, cuius pacifica possessione fruebatur Ecclesia, et concilii aetate, anterioribusque seculis; jam vero, ipsis fatentibus adversariis, ecclesiasticus coetus exclusive in hac erat possessione.

3. Quia hi canones relativi sunt ad canonem XII. in quo concilium decernit, causas matrimoniales ad iudices spectare ecclesiasticos; porro omnibus fatentibus, *Ecclesiasticorum* nomine concilium in eiusmodi canone coetum clericalem designat; adeoque et in canonibus nostris voce *Ecclesiae* eundem ordinem significat.

4. Ex demonstratis, potestas, de qua hic agitur, versatur circa obiectum spirituale, nempe circa materiam idoneam ad sacramentum constituendum. At obiectum spirituale exclusive pertinet ad sacerdotalem ordinem: ergo sacerdotalem ordinem Ecclesiae nomine concilium designat.

II. Nec minus luculenter idipsum ostenditur ex scopo, quem sibi praefixit Tridentina synodus in iis canonibus condendis. Siquidem scopus, quem sibi proposuit concilium fuit Lutheri errores configere (74). Error autem huius haeresiarchae hac in re fuit denegare Ecclesiae potestatem constituendi alia impedimenta praeter illa, quae in Levitico statuta leguntur, non autem, ut nonnulli autumant, denegare principibus potestatem legislatricem, seu potestatem leges circa coniugium ferendi. Etemin mens Luteriprehenditur:

1. Ex verbis ipsius Lutheri in libro *De captivitate babilonica*: « Coniunctio viri et mulieris est finis divini, quae tenet, quoque cumque modo contra leges hominum contigerit, debentque leges hominum ei cedere sine ullo scrupulo. » Hoc quidem generale est Lutheri principium. Sed quid ipse intelligit per *leges hominum*? Leges ne principum? Minime; ut patet ex

(74) Fatentur enim Tamburinius et Nestius cum Launoio proscriptum in iis canonibus fuisse Lutheri errorem.

antecedentibus et consequentibus, seu ex totius orationis contextu.

Praemiserat enim : « Quid autem dicemus de impiis legibus » hominum, quibus hoc vitae genus divinitus institutum, est » irretitum, sursum ac deorsum iactatum ? Deus bone, horror » est intendere in *temeritatem Romanensium tyrannorum* ; » adeo pro libidine sua dirimentium, rursus cogentium ma- » trimonia (75). » Homines igitur, Luthero interprete, sunt » *Romanenses tyranni*, nimirum Rom. pontifices eorumque, ut ipse loquitur, officiales. Pergit deinde et improbata *Summa Angelica*, quae ad confessoriorum instructionem confecta fuerat, et in qua XVIII. recensentur impedimenta ; « Verum gaudeo, » inquit, istis dedecorosis legibus suam tandem contigisse glo- » riam ; nempe earum beneficio hodie *Romanenses* facti sunt » nundinatores... O digna *pontificibus nostris* negotiatio, quam » pro evangelii ministerio, quod prae avaritia, et ambitione » contemnunt (76) ! » Ergo illi homines sunt *pontifices*. Sed rursus prosequitur Lutherus : « Dico tamen, et quod in me » est facio, monens et rogans omnes sacerdotes et fratres, si » viderint aliquod impedimentum, in quo *Papa* potest dis- » pensare, et quod non est in Scriptura expressum, ut ea ma- » trimonia confirmet, quae contra *ecclesiasticas, tyrannicas* » vel *pontificias leges* fuerint contracta (77). » Hic non ege- » mus commentariis ad germanam Lutheri mentem assequendam. Sed pergamus insequentia verba afferre : « Et *Papa*, scribit » vel *episcopus* vel *officialis*, si dissolverit aliquod matrimo- » nium contra *legem papalem* contractum, antichristus est, et » violator naturae et reus laesae maiestatis divinae (78). » Demum singula impedimenta percurrens, de impedimento im- » potentiae ita subdit : « Quod si urgeat amor iuventutis, et » quaevis alia necessitas propter quam *dispensat Papa*, dis-

(75) Fol. 295. ed. cit. *recto*.

(76) *Ibid.*

(77) *Ibid. verso*.

(78) *Ibid.*

» penset etiam quilibet frater cum fratre, aut ipse cum seipso, » repta per hoc consilium uxore de manu tyrannicarum legum » utcumque poterit.... aut si pro pecunia *Papa* dispensat, cur » non ipse pro meae salutis commoditate mecum aut cum fratre » dispensem ? *Statuit leges Papa* ? Sibi statuatur, mea salva liber- » tate, vel occulte surrepta (79). » Post haec profecto nullus relinquitur tergiversandi locus de eo, quod sibi furiosus hic haereticus praestituerit, dum invehitur in *leges hominum*. Non modo enim constanter de *Papa*, de pontificiis legibus, de episcopis loquitur, sed de laicis seu secularibus principibus ne verbum quidem habet, adeoque per *leges hominum* non potuit leges principum significare, neque ullo modo significare intendit.

2. Hoc ipsum efficitur ex eodem Luthero suimetipsius interprete. Cum enim collectores articulorum, qui desumpti sunt ex eius libro *De captivitate Babylonica*, inter caeteros hunc notassent : « Christianis nihil ullo iure posse imponi legum » sive ab homine sive ab angelis, nisi quantum volunt ; » Resp. « Hoc non de civilibus legibus, sed de *ecclesiasticis* dixi » (80). » Sermo vero erat in illo articulo de matrimonii impe- » dimentis. Rursus, cum iidem collectores inter caeteras eiusdem haeresiarchae impias propositiones hanc retulissent : « Nullo impedimento prohiberi matrimonium, aut contractum » dissolvi, praeterquam primo affinitatis ac secundo consan- » guineitatis gradu, neque tamen universaliter ; » pariter respondit Lutherus : « Hoc dixi quoad praeceptum Dei, qui sic » ordinavit, licet *papa* aliud ordinet (81). » Si igitur Lutheri

(79) *Ibid.*

(80) In op. *Responsio extemporaria ad articulos, quos magistri nostri ex Babylonica (captivitate) excerpserunt*. Opp. Luth. tom. II. fol. 441. *tergo*. ed. Ienae 1557.

(81) *Ibid.* fol. 442. *recto*.

Non est hic sine animadversione dimittenda Lutheri incohaerentia, dum non alios gradus sive affinitatis sive consanguineitatis contendit posse aut impedire, aut dirimere coniugium, quam qui divino iure in Levitico sunt constituti, attamen ipsemet devovit diris Moysen legemque Mosaicam universam. Sic enim

Lutherum adhibeamus interpretem, evidens est ipsum per *leges humanas* seu *leges hominum* intellexisse leges ecclesiasticas seu pontificias.

3. Demum cum Facultas Parisiensis duas has propositiones, quae habentur num. 14. et 15. *Coniunctio viri etc.* et *Debent sacerdotes etc.* prout nuper retulimus, excerpisset ex lib. *De captiv. Babylon.*, illas hac censura notavit: « Utraque » harum propositionum est falsa: *Ecclesiae potestati impie* » derogativa, et ex damnato Waldensium errore procedens » (82).» Nemo porro sanus inficias ibit, longe melius illius aetatis theologis Parisiensibus perspectam fuisse Lutherii mentem, quam Launoio ejusque asseclis, qui non alium in finem et hoc invexerunt commentum, nisi ut suum paradoxum aliqua ratione cohonestarent (83).

scribit in *Serm. de Moysse*: « Mallem nunquam concionari quam aliquid ex Moysse » proponere: allegare Moysen est Christum ex cordibus hominum auferre. » Moysen non admitto: quia, si eum in uno articulo recipio, recipere etiam » oportebit in omnibus ceremoniis Iudaicis. Nolumus admittere Moysen, quia » mortuus est, et regimen eius finitum. Stulti patiuntur se induci in Moysen, » sicut porci in stabulum. Moyses non pertinet nisi ad Iudaeos, non ad christianos, non ad gentiles. Nullus ergo apex aut punctum ad nos pertinet... ex » textu clare patet, quod etiam decem praecepta ad nos non pertinent; non » enim nos, sed solum Iudaeos Dominus ex Aegypto eduxit. » Et tamen impedimenta admittit, quae in Levitico continentur, quasi nempe Moyses Leviticum non scripsisset! En quid sint haeretici, quam sibi bene cohaereant!

Neque illud praetermitti debet, quod cum prius nullam admiserit auctoritatem in coniugium nisi divinam, deinde cum coniugium in classem rerum profanarum relegasset, principum in illud auctoritatem agnovit. Cf. Cochlei *Miscellanea in causis religionis* Ingolstadii 1545. lib. II. tom. I. n. 183. Seckendorf *Historia lutheranismi* lib. III. sect. XV. pag. 49. Tantum abest, ut voluerit Lutherus eripere principibus potestatem statuendorum impedimentorum!

(82) Ita in opusc. *Propositiones ex libro Lutheri, qui De captiv. Babylon. inscribitur, collectae, et per theologorum Parisiensium facultatem damnatae.* Insertus est autem hic elenchus opp. Lutheri ed. cit. tom. II. fol. 445. seqq.

(83) Ipsa verba propositionis 15. rem aperte declarant: « Debent sacerdotes ea omnia matrimonia confirmare, quae contra ecclesiasticas vel pontificias leges fuerint contracta, in quibus papa potest dispensare, et quae non sunt in Scriptura sacra expressa. » Apud d'Argentré *Collectio iudiciorum de novis erroribus.* Lutet. Paris. 1728. tom. I. part. II. p. 368.

III. Ex *absurdis* praeterea, quae consequerentur in systemate Launoiano, excluditur eiusmodi interpretatio, quod *Ecclesiae* nomine concilium significare intenderit principes laicos in praefatis canonibus.

1. Etenim si vera foret Launoii interpretatio, sequeretur, concilium voluisse *collectioni principum*, qui dominantur orbi catholico, tribuere potestatem circa impedimenta matrimonii. Cum enim *Ecclesiae* vox universalitatem fidelium complectatur, non possent principes *alteram Ecclesiae personam* referre, ut Launoius loquitur, nisi quatenus Ecclesiam universalem repraesentant; iam vero eam nemo principum singillatim sumptus referre potest, ut dici possit *Ecclesiam* hoc vel illud efficere aut constituere.

2. Sequeretur contra Launoii mentem, nullum principem in suis respective Statibus potuisse aut posse legem condere ad matrimonia dirimenda. Nec enim quispiam singularis princeps posset caeterorum omnium nomine legem ferre; atqui tamen hac solum sub conditione tali polleret potestate.

3. Sequeretur, principes infideles, aut haereticos nullam posse legem eiusmodi statuere relate ad subditos suos christianos; cum potestas illa eis non competeret, nisi quatenus sunt *altera Ecclesiae persona*, quales profecto non sunt principes sive infideles, sive haeretici.

4. Sequeretur, principes non propria ac originaria potestate hac in re frui, seu iure principatui insito, sed solum iure adscito, quatenus membra Ecclesiae catholicae sunt, eamque prae se ferunt. Quod pariter est contra Launoii eiusque asseclarum hypothesisim.

5. Absurdum est voluisse concilium se coetumque omnem sacerdotalem expoliare iure constituendi impedimenta dirimentia, illudque transferre dogmaticis canonibus in illam idealem principum collectionem veluti in *alteram Ecclesiae personam*, et ita eis vindicare, ut sub anathematis interminatione eos coereret, qui dicerent illos errare in constituendis impedimentis coniugium dirimentibus.

IV. Quid ? quod *facto* ipso concilium ostendit, quid significaretur eo nomine *Ecclesiae*, cui ius asseritur impedimenta constituendi ? In ipso enim Tridentino concilio Ecclesia, nimirum ecclesiastica hierarchia, non autem *altera Ecclesiae persona* novum impedimentum clandestinitatis constituit, eademque Ecclesia noluit principibus acquiescere postulantibus, ut irritaret filiorum familias matrimonia inita contra parentum voluntatem. Quod quidem argumentum ita clarum est, ut eo maxime permotus vel ipse anonymus auctor operis *De iure constituendi impedimenta dirimentia* (84), quamquam in caeteris Launoio faveat, hic a duce suo dissentiat, eiusque interpretationem fateatur esse prorsus intentioni concilii contrariam.

Ergo sive ipsa rei natura, sive scopus concilii, sive absurda spectentur, quae sequerentur ex opposita sententia, sive demum inspiciatur *factum* ipsius concilii, vere constat fuisse et esse paradoxum, quod effutiit Launoius, dum contendit, Tridentinam synodum in adductis canonibus III. et IV. vocem *Ecclesiae* usurpasse ad laicos principes significandos.

Verum quid dicendum de Launoii exceptione, quod concilium in *Decreto De reform.* vocem *Ecclesiae* adhibuerit in sensu collectionis fidelium : *in facie Ecclesiae* ? Dicimus reipsa *Ecclesiae* nomen duplici sensu adhiberi posse, et sensu generalissimo et sensu specifico. Primo sensu *Ecclesiae* nomine significatur fidelium omnium coetus sub pastoribus suis ; posteriori vero sensu ac veluti antonomastice solus significatur pastorum coetus,

(84) *Del diritto de stabilire impedimenti dirimenti il matrimonio* ed. di Pavia 1785. e Cremona 1784. qui vol. II. *Ragionam.* I. pag. 14. ed. Ticinens. scribit fuisse *contrariam intentionem concilii* « Mentre esso in *pratica*, nessuna menzione fatta di sovrani, e colla semplice frase di *Sancta synodus praecipit etc.* ha fatti nuovi impedimenti dirimenti, altri ne ha modificati e ristretti, ed ha ricusato di praestarsi a stabilir nulli i matrimonii de' figli di famiglia senza il consenso de' parenti. Ora una tale condotta del concilio ben dimostra, quale sia stata la sua intenzione usando nelle dette definizioni della parola *Chiesa*. Infatti dopo aver definito che alla chiesa compete un tal diritto, sottentra il sinodo ad usarne. Dunque per *chiesa* intender si dee il *sinodo*, vale a dire l'unione e l'assemblea de' pastori ecclesiastici, il che poi significa la *persona sacerdotale*. »

seu ecclesiasticus ordo. Ex substrata proinde materia dignosci debet, utro sensu *Ecclesiae* vox adhibita sit, aut adhibeatur. Si sermo sit de iis, quae ad communitatem fidelium spectant, illico deprehenditur latiori significatione *Ecclesiae* nomen usurpari ; si vero sit sermo de muniis, quae ad solos pastores pertinent, cuiusmodi essent docere, praecipere, regere, vetare, constituere etc. ad solum hierarchicum coetum designandum vocem eandem coartari perspicuum est.

Has vocis *Ecclesiae* diversas significationes iamdiu cancellarius Parisiensis Gersonius animadverterat, qui *Consideratione III. De regiminis perfectione* haec habet : « *Ecclesia* significat » principaliter universalem congregationem fidelium.... Nomen » tamen istud vulgaris usus restrinxit ad clerum (85) » et alibi : » Quamvis domus ista (*Ecclesia*) sit generaliter omnium in una » vera Christi fide coadunatorum, usitatori tamen nomine illorum, quasi autonomastice, dicitur, quos duces in ea, custodes, et speculatores summus paterfamilias instituit, unde » eos, et non sic passim alios, ecclesiasticos appellamus (86). »

Huiusque distinctionis fundamentum praebent ipsae sacrae litterae : in prima significatione legitur Matth. XVI. *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, id est, fideles omnes, qui eandem cum Petro fidem profitentur eique subsunt ; in altera vero ibidem cap. XVIII. dicente eodem Christo : « *Si eos non audierit, dic Ecclesiae* ; » nempe ut interpretatur S. Io. Chrysostomus : « *Dic Ecclesiae*, id est *praesidibus*, » seu *Ecclesiae* praelatis (87).

Quapropter dum concilium Tridentinum constituit coniugium celebrandum esse *in facie Ecclesiae*, cum nihil sit quod ad coartandam huius vocis significationem compellat, in amplissimo sensu sumi potest (88). Quum vero in nostris canonibus

(85) Opp. ed. Antwerp. 1706. tom. II. col. 685.

(86) *Serm. in Dominic. XIX. post Pentecost. tert. consid.* tom. III. col. 1500.

(87) *Τὸ ἄνωγε τὸ ἴδιον πρὸς τὸν ἐπίσκοπον.* Hom. LX. in Matth. n. 2.

(88) Non desunt tamen, qui contendant etiam hic per *Ecclesiae* nomen fuisse designatum clericalem coetum, quatenus Tridentinum statuit celebrandum esse matrimonium coram episcopo, paroco, aut alio sacerdote a paroco electo.

omnia evincant, arctiorem sensum postulare Ecclesiae vocem, eo quod de potestate agatur atque doctrina, nullum potest dubium esse, quin ad sacerdotalem coetum designandum eam Tridentini Patres acceperint. Hinc apposite rursus Gersonius scribebat: « *Ecclesia contracte sumitur, dum loquimur hic de potestate ecclesiastica, pro illis videlicet, qui speciali quodam signaculo dedicati sunt ad divinum servitium* (89). » Atque hoc eodem sensu adhibetur a conc. Tridentino sess. XIII. can. 9. sess. XIV. can. 15. sess. XXI. cap. 2. sess. XXII. cap. 5. et 6. et in hac ipsa sess. XXIV. can. 7. 8. e 9. Quinimo eodem hoc sensu vel ab ipso Luthero, uti ostendimus, adhibitum Ecclesiae nomen est, cum eidem denegat potestatem constituendi impedimenta matrimonium dirimentia (90).

Ex eo vero, quod nulla hac de re excitata fuerit quaestio, eo melius ostenditur ignotum fuisse tunc temporis Launoii commentum, ac novum prorsus, adeoque falsum esse hoc eius effugium.

ARTICULUS. IV. — Canones Tridentini III. et IV. sess. XXIV. de potestate propria ac originali Ecclesiae intelligi debent, non autem de potestate adventitia, quae ex principum sive expresso sive tacito consensu proveniat.

Nonnisi pauci theologi, aut canonistae cum Launoio eo devenerunt, ut Ecclesiam de *usurpato* principum iure incusarent, dum sibi ius tribuit circa impedimenta matrimonium dirimentia (91). Plerique neoterici contenti fuerunt affirmare, concilium Tridentinum in memoratis canonibus locutum fuisse de potestate Ecclesiae, at ea non insita, sed adscita ex principum expressa aut tacita consensione, quatenus pro sua erga Ecclesiam pietate ac favore a pluribus seculis exercitium huius potestatis Ecclesiae concesserunt aut permiserunt (92). Ex quo principio nonnulli

(89) In *Considerat. I. De potestate ecclesiastica* tom. I. col. 227.

(90) Cf. *Deodatum Defensio Tridentin. canon cap. I. §. 5.*

(91) Attamen paucis ab hinc annis, nempe an. 1852. non defuerunt, qui inverecunde assererent, potestatem, de qua agimus, fuisse *usurpationem* Ecclesiae medio aevo. Ita in comitiis Subalpinis. Ved. *Il parlamento-Senato regio.* p. 189.

(92) Primus, quod sciam, qui affirmaverit principes christianos pro sua erga Ecclesiam pietate, eidem aut potestatem aut potestatis exercitium circa im-

intulerunt, posse principes suam hanc concessionem revocare, praesertim cum agatur de iure, ut ipsi loquuntur, *maiestatico* atque idecirco inalienabili, utpote quod principatui ipsi inhaereat (93). Iniuriosam, immo vero blasphemam Launoii semi-lutherani hominis criminationem dimittentes, nos hic caeterorum tantum refellemus sententiam, argumentis petitis ex pontificia auctoritate, ex concilii ipsius Tridentini mente in his canonibus edendis; ex falsitate eorundem canonum in adversariorum hypothesi; atque ex adiunctis. Hoc pacto, non dicam gratuitam ac falsam, sed plane erroneam et haereticalem esse eiusmodi doctrinam apertissime ostendemus (94).

I. Ac primo ex auctoritate. Cum enim archiepiscopus Trevisensis certiores fecisset per litteras suas Pium VI. de nonnullorum recentium pseudo-politicorum et canonistarum sententia, quod Ecclesia ex principum indulgentia, non autem ex propria ac originaria auctoritate constituerit impedimenta matrimonium dirimentia, summus pontifex pro munere suo his verbis ad eum rescripsit: « Auctoritatem sane constituendi matrimonialia » impedimenta penes Ecclesiam esse, dubitari nullo modo a » catholicis potest, *cum id defuerit*, Tridentinum concilium » sess. XXIV. can. IV. *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse » etc.* ex quo catholici doctores, illi etiam, qui plurimum laicae » potestati favent ac tribuunt, minime dubitarunt agnoscere » Ecclesiae eam auctoritatem a Christo Domino esse datam, impedimenta connubialia cessisse, fuit Petrus Soto, qui in op. cit. *De institut. sacerdotum* lec. IV. postquam etiam principibus ius adscripsit constituendi impedimenta, subdit circa finem « Quamquam civiles leges in his omnibus » *ex pietate* certe et voluntate principum facile cesserint Ecclesiae, ut iam nulum censeatur matrimonium illegitimum, quod Ecclesia tale non iudicat. » Caeteri deinde eum exscribunt ac sequuntur.

(93) Prout passim loquuntur theologi et canonistae, qui non ita pridem in Germania et Austria potissimum pro principum hac in re potestate steterunt.

(94) Cf. Diodati *Nuova difesa dei canoni* III. e IV. della sess. XXIV. del concilio di Trento. Gerapoli 1788. Auctor est pseudonymus ac pseudonyma Hierapolis ubi primum haec defensio excusa est; vix enim ea aetate fas erat quibusdam in locis huiusmodi operibus proprium nomen apponere. Cf. etiam card. Gerdilium *Trattato del matrimonio* part. II. §. VI his enim ducibus potissimum utemur.